forbeholder Staten en Tilsynsret samt en Ret til, naar det viser sig, at der er Noget, der ikke er, som det bør være, da at skride ind, tror jeg, at de samme Fortrin, som Friskolen hidtil har havt, vilde blive Statsskolen til Del, og den kan jo staa aaben for Fattige og Rige; den kan give Undervisning til Alle. Hvad jeg altsaa bestemt maatte ønske og forlange, hvis jeg skulde kunne stemme for et Skolelovforslag, det er, at Kommunerne selv faae Ret til at kalde deres Lærere og til at afskedige dem, naturligvis under en vis Kontrol og Betryggelse for Lærerstanden, thi jeg er heller ikke ubekjendt med, at det maa være en Grundsætning, at Lærernes Stilling, hvis vort Skolevæsen skal være godt, maa være saaledes, at dygtige Mænd kunne være tjente med at være Lærere; men atter og atter maa jeg fordre, at Kommunerne faae Ret til at kalde og afskedige Lærerne. Da vil ikke alene den store Tanke i en væsentlig Grad være gjennemført, at Forældrene komme til at omfatte Skolen med Varme, Kjærlighed og Interesse og ville være villige til at bringe Offre for Skolen, men derved ville ogsaa store Ulemper være afhjulpne ved den nuværende Kaldelsesmaade, thi det er en Kjendsgjerning, at, som Kaldelsesmaaden er ved den nuværende Ordning, bliver en Skolelærerplads ofte besat med den Mand, som samtlige Vedkommende nødigst vilde have. Jeg kjender et aldeles bestemt Exempel paa, at da et Skolelærerembede for 3 Aar siden skulde besættes med en ny Lærer paa et Sted, hvor man i flere Aar havde havt en Friskolelærer, som var kvalificeret dertil, som man syntes godt om, og hvis Ansøgning alle Familiefædrene i Distriktet paa to nær underskrive, kunde man dog ikke naae det, fordi den enkelte Skole var i Mindretal i Sogneraadet. Man overstemte da dem, som skulde benytte og have Læreren, og indstillede en anden Mand med bedre Karakter, og som var ældre. Denne Mand fik ogsaa Posten, men han var aldeles ubekjendt med disse Folk og blev modtagen af de første 4 Mænd fra Distriktet, som han traf, med den Udtalelse, at han var den af alle Ansøgerne, som de nødigst havde ønsket skulde faae Pladsen. Man kan høre rundt omkring, at Folk ikke faae dem, de ønske, og derfor ere Forholdene langt daarligere mange Steder, end det kunde og burde være. Grunden til, at de ere saa daarlige, kan man søge i, at man har delt Kaldsretten mellem to hinanden aldeles uafhængige Autoriteter. Sogneraadet tager den, som det helst vil have, og sætter ham først paa Listen, men de Kaldsberettigede have ikke været med ved Indstillingen og kunne ikke skjønne, hvem Sognebeboerne helst ville have. De blive let misfornøiede og tage undertiden — ja, jeg veed ikke, om det sker, men det kan dog ske — til Trods for Sogneraadet netop en Anden, ja, jeg veed endog, at man mange Gange har taget Nummer 3. Naar jeg skal udføre en Gjerning sammen med en anden Mand, medens vi dog ere uafhængige af hinanden, naar jeg gjør den ene Del og han den Anden, skyder jeg Ansvaret over paa ham, hvis jeg ikke vil bære det. Han siger ligeledes, at han heller ikke bærer Ansvaret, og skyder det over paa mig, saaledes at Ingen af os kommer til at bære det, men derved bliver naturligvis Sagen daarlig udført. — Ogsaa med Hensyn til Lønningsvæsenet tror jeg, det er værd at udtale et Par Ord, ikke for at sige, at jeg anser Skolelærernes Løn for at være for lille — derom skal jeg ikke sige et eneste Ord — men for at sige, at den Maade, hvorpaa den fordeles, ikke er saa heldig, som jeg synes den kunde være. Dersom man var i Stand til at knytte Læreren fastere til hans Embede ved at knytte Lønnen til hans Person, saalænge han levede, tror jeg, det vilde være meget heldigere. Hvis man lod Skolelærerne begynde med en vis Løn og forøgede denne med to Slags Tillæg, dels et Alderstillæg og dels et Flids- eller Dygtighedstillæg, der blev fordelt efter nærmere passende og betryggende Regler, tror jeg, man vilde komme ind paa et bedre Spor. Det er ikke sjeldent, at Embedsmænd som f. Ex. Præster med Glæde vilde blive i deres Embeder, og at alle Vedkommende ogsaa ønskede at beholde dem; Embedsmændene ønske naturligviis at blive paa det Sted, til hvilket de ere knyttede med Kjærlighedens Baand, og hvor de have knyttet Andre til sig. Naar imidlertid en dygtig Præst eller en dygtig Lærer blot for at faae Noget at spise skal forlade sin Plads, som han i og for sig udfylder paa bedste Maade, naar han skal afbryde sin Gjerning midt i Livets bedste og kraftigste Alder for paany at skabe sig en Stilling, saa maa det kaldes uheldigt. Dette vilde imidlertid kunne undgaas paa den af mig foreslaaede Maade, og jeg kan ikke tro, at der vilde være nogen særdeles stor Vanskelighed forbundet dermed. — Idet jeg nu tror at have udtalt det Væsentligste af, hvad jeg ved denne Leilighed havde tænkt paa at ville yttre, skal jeg slutte med at udtale, at det ikke er ved Tvang eller ved fire- til femdobbelt Tilsyn eller ved lærde, pædagogiske og videnskabelig uddannede Folkeskolelærere, at Sagen skal fremmes; naar der har viist sig en saa stor Trang til Oplysning, som der har viist sig i Danmark, hvor man bygger flere og flere